

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE IN
INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

ZAKLJUČNA NALOGA
NASILJE V DRUŽINI NAD ŽENSKAMI

GAJA IVANČIČ

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE IN
INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

Zaključna naloga

Nasilje v družini nad ženskami

(Domestic violence towards women)

Ime in priimek: Gaja Ivančič
Študijski program: Biopsihologija
Mentor: doc. dr. Kristijan Musek Lešnik
Sommentor: asist. dr. Vesna Jug

Koper, julij 2018

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Gaja IVANČIČ

Naslov zaključne naloge: Nasilje v družini nad ženskami

Kraj: Koper

Leto: 2018

Število listov: 39

Število prilog: 2   Št. strani prilog: 2

Število referenc: 52

Mentor: doc. dr. Kristijan Musek Lešnik

Somentor: asist. dr. Vesna Jug

Ključne besede: družina, nasilje, nasilje v družini nad ženskami, Regijska varna hiša Kras

Izvleček:

Tradicionalno je družina pojmovana kot razumevajoča in harmonična družba, ki predstavlja varno okolje in zavetje za posameznika. Kljub temu je po ocenah vsaka peta ženska v Sloveniji žrtev nasilja v družini, ki ga izvaja njen partner. Razlikujemo psihične, fizične, spolne in ekonomske oblike nasilja. V raziskavi je avtorica raziskovala pojav nasilje v družini nad ženskami. Zanimalo jo je, katere so najpogostejše oblike nasilja v družini med trenutnimi uporabnicami Regijske varne hiše Kras, kako le to doživljajo in koliko časa so bile žrtve nasilja. Raziskovala je tudi, kateri so bili glavni vzroki za prijavo nasilja v družini. Zanimal jo je tudi pogled na to temo z vidika strokovnih delavcev Regijske varne hiše Kras. V raziskavi je uporabila kvalitativni pristop raziskovanja, pri čemer je izvedla polstrukturirane intervjuje. Vzorec oseb je bil izbran glede na trenutno število oseb Regijske varne hiše Kras in glede na število zaposlenih strokovnih delavcev. Avtorica zaključuje, da je bilo pri vseh uporabnicah poleg drugih oblik nasilja prisotno tudi psihično nasilje. Za uporabnice je bila izkušnja doživljanja nasilja težka, v nasilnem odnosu so vztrajale precej časa. Vzroki za prijavo nasilja se med uporabnicami razlikujejo. Avtorica je dobila tudi podrobnejši pogled o doživljanju nasilja v družini nad ženskami in o življenju v Regijski varni hiši Kras s strokovnega vidika delavk. Ugotovitve raziskave so prispevale k boljšemu poznavanju pojava nasilja v družini nad ženskami in omogočile vpogled v različne vidike nasilja, v doživljanje nasilja v družini ter olajšale razumevanje žrtev.

Key words documentation

Name and SURNAME: Gaja IVANČIČ

Title of the final project paper: Domestic violence towards women

Place: Koper

Year: 2018

Number of pages: 39

Number of appendix: 2   Number of appendix pages: 2

Number of references: 52

Mentor: Assist. Prof. Kristijan Musek Lešnik, PhD

Co-Mentor: Assist. Vesna Jug, PhD

Keywords: family, violence, domestic violence towards women, Regional Safe House Kras

Abstract:

Traditionally, family is regarded as an understanding and harmonious unit representing a safe environment and haven. Despite this fact, it is estimated that every fifth woman in Slovenia is victim of domestic violence committed by her partner. There are several forms of violence: psychological, physical, sexual and economic. This research studies domestic violence towards women focusing on the most common forms of domestic violence among current residents of Regional Safe House Kras, the ways they experienced it and the how long they were victims of it. Main reasons for reporting domestic violence and the views of the safe house employees on the topic are also studied. The research follows the qualitative approach by conducting semi-structured interviews. The sample of interviewees was selected according to current number of people in Regional Safe House Kras and according to the number of employees. The author concludes that, in addition to other forms of violence, psychological violence was present in all victims. They all reported the experience being difficult, however they persisted in their abusive relationship for a long time. The reasons for reporting the violence were different for every victim. The author also received a detailed insight into experiencing domestic violence towards women and into life in Regional Safe House Kras from the employees' perspective. Research findings contribute to a better understanding of domestic violence towards women, enable an insight into different forms of violence, experiencing domestic violence, and ease the understanding of victims.

ZAHVALA

Zahvaljujem se profesorju doc. dr. Kristijanu Musek Lešniku in asist. dr. Vesni Jug, da sta me sprejela pod svoje mentorstvo in somentorstvo, me spodbujala, strokovno vodila in mi bila v pomoč pri izdelavi zaključne naloge.

Hvala uporabnicam in strokovnim delavkam Regijske varne hiše Kras, ki so bile pripravljene sodelovati v raziskavi in mi pomagale pri izpeljavi zastavljenih ciljev.

Posebna zahvala gre mojima staršema, ki sta me spodbujala in dajala uporabne nasvete pri pisanju zaključne naloge ter mi ves čas študija stala ob strani.

Hvala tudi vsem prijateljem, ki so me bodrili na moji študijski poti in pripomogli k doseganju vseh zastavljenih ciljev.

Hvala sošolkama Maši Hvala in Klavdiji Jerebič, ki sta me prenašali in sledili mojemu pisanju zaključne naloge.

Hvala vsem, ki ste mi kakor koli pomagali pri nastanku moje zaključne naloge.

»Nikoli ti niso dane sanje, ne da bi ti bila dana tudi moč, da jih uresničiš.« (Richard Bach)

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
1.1	Oblike nasilja v družini.....	1
1.1.1	Fizično nasilje.....	2
1.1.2	Spolno nasilje.....	2
1.1.3	Psihično nasilje.....	3
1.1.4	Ekonomsko nasilje.....	3
1.2	Žrtve nasilja v družini.....	3
1.2.1	Posledice žrtev nasilja v družini.....	5
1.3	Razlage nasilja med družinskimi člani.....	6
1.3.1	Posamezne teorije nasilja v družini.....	6
1.4	Regijska varna hiša Kras.....	11
1.5	Namen in cilji zaključne naloge.....	11
2	METODA.....	13
2.1	Vzorec.....	13
2.2	Pripomočki.....	13
2.3	Postopek.....	13
3	REZULTATI.....	14
3.1	Povzetki intervjujev z uporabnicami 1, 2 in 3.....	14
3.2	Povzetki intervjujev s strokovnimi delavkami v programih 1, 2 in 3.....	16
4	INTERPRETACIJA.....	20
5	SKLEPI.....	24
6	VIRI.....	26

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Intervju z uporabnicami Regijske varne hiše Kras

Priloga 2: Intervju s strokovnimi delavci Regijske varne hiše Kras

1 UVOD

V preteklosti so bila nekatera vedenja, ki jih danes označujemo kot nasilje v družini oziroma nasilje med partnerjema, običajen, kulturno sprejemljiv del zakonske zveze in reševanja problemov, ki so nastali v družini (Antić Gaber, Dobnikar in Selišnik, 2009; Erez, 2002). Tradicionalno je družina pojmovana kot razumevajoča, harmonična in podporna družba, ki predstavlja varno okolje in zavetje, v katerega se lahko posameznik zateče iz vsakodnevnih stresnih situacij (Antić Gaber idr., 2009).

Posamezni avtorji različno opredeljujejo družinsko nasilje, in sicer Wolfe in Jaffe (1991) ga opisujeta kot kronično stanje, Goldman (1994, po Kashani in Allan, 1998) pa kot bolezen. O tem, da nasilje ni bolezen, ampak priučeno vedenje, govorita avtorici Plaz in Veselič (2002). Poudarjata, da imajo ljudje vedno možnost izbire, kako se bodo odzvali v posamezni situaciji. Na družinsko nasilje vplivajo družbene razmere in pogoji, poleg tega pa ne govorimo le o posameznikih v družini, temveč o odnosih med člani (Cheal, 2008; Newman, 1999; Sedmak in Kralj, 2006). O nasilju v družini govorimo, ko gre za ponavljajoče nasilje med družinskimi člani (Filipčič, 2002; Filipčič, 2010; Plaz in Veselič, 2002). Lahko se začne kadarkoli v življenju, in sicer od zgodnjega otroštva pa vse do pozne starosti (Filipčič, 2010). Zgodovinsko gledano, nasilje v družini sega v daljno preteklost (Puhar, 2004). O problematiki nasilja v družini se je v Sloveniji začelo govoriti šele konec osemdesetih let prejšnjega stoletja (Kordič, 2007; Sedmak, 2006). Za to so zaslužne feministične aktivistke, predstavnice in predstavniki nevladnih in neprofitnih organizacij ter posameznice, ki so se začele združevati v skupinah za samopomoč. Ko govorimo o nasilju v družini, moramo opozoriti, da je to družbeni in ne le zasebni problem državljanov.

1.1 Oblike nasilja v družini

Oblike nasilja v družini so raznovrstne, strokovna literatura razlikuje med fizičnim, spolnim, psihičnim in ekonomskim nasiljem (Filipčič, 2002; Filipčič, 2010; Filipčič, Zaviršek, Mežnar, Šugman, Končina Peternel in Habjan, 2004; Robnik, Skornšek – Pleš in Veselič, 2003). Naštete oblike nasilnih ravnanj se običajno med seboj prepletajo (Filipčič, 2002; Filipčič idr., 2004). Pri nasilju gre za vsako vedenje v odnosu med partnerjema, ki povzroča telesno, spolno in/ali duševno trpljenje oziroma posledice, poleg tega pa je prisotna uporaba fizične ali psihične sile proti partnerju, omejevanje svobode gibanja in odločanja (Selič, 2010).

1.1.1 Fizično nasilje

Fizično nasilje je po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (2008) definirano kot vsaka uporaba fizične sile, ki pri posamezniku v družini povzroči bolečino, ponižanje ali strah, in sicer ne glede na to, ali so nastale kakšne poškodbe. Zloraba fizične sile ali grožnja z uporabo fizične sile spada med telesno nasilje (Kashani in Allan, 1998; Ženska svetovalnica, 2018). Usmerjeno je na človekovo telo ali življenje. Po navadi se začne s psihičnim nasiljem, ki se stopnjuje v fizično nasilje. Posledice napadov so vidne na telesu, pogostokrat so zabeležene tudi v zdravniških kartotekah. Policijske statistike v Sloveniji kažejo, da so v 99 % primerih nasilja žrtve ženske, povzročitelji nasilja so v 92 % moški (Filipčič, 2010; Ženska svetovalnica, 2018). Raziskava je pokazala, da je večina storilcev starejših, žrtve nasilja so mlajše. Med fizično nasilje uvrščamo pretepanje, brcanje, klofutanje, odrivanje, zvijanje rok, boksanje, lasanje, bičanje, davljenje, napade s strelnim in hladnim orožjem, umor. Ugotovili so, da so ženske, ki so žrtve nasilja, manj zdrave. Posledice fizičnega nasilja so poškodbe, ki se običajno stopnjujejo od prask in odrgnin k urezninam, zlomom, nazadnje pa celo k invalidnosti in smrti (Ženska svetovalnica, 2018). Fizično nasilje povzroča tudi posledice, ki so značilne za psihično nasilje, kot so: pomanjkanje energije, anksioznost, depresivnost, napadi panike, izguba zaupanja, jok, misli na samomor.

1.1.2 Spolno nasilje

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) med spolno nasilje uvršča ravnanja s spolno vsebino, ki jim oseba v družini nasprotuje, je vanje prisiljena ali pa ne razume njihovega pomena zaradi svoje stopnje razvoja. Doživljanje spolnega nasilja je bolj pogosto v mlajših letih, kljub temu pa ga lahko ženske doživljajo tudi kasneje (Filipčič, 2010). Spolno nasilje predstavljajo vsa dejanja, povezana s spolnostjo, ki so izvedena pod prisilo (Ženska svetovalnica, 2018). Žrtve so navadno ženske, otroci in telesno prizadeti. Poznamo več vrst spolnih zlorab, ne le spolne odnose, temveč tudi spolno nadlegovanje, spolno izkoriščanje in prisile. Med spolno nasilje uvrščamo poljubljanje, otipavanje, prisilno razkazovanje genitalij, vtikanje predmetov v nožnico, siljenje h gledanju pornografskih vsebin, siljenje v oralni ali analni spolni odnos, prisilni spolni akt z živaljo (Repič, 2008). Posledice takšnih dejanj so potlačitev spomina, zanikanje, občutek tujosti telesa, izolacija, hazardiranje, izogibanje intimnosti, pogostejše poročanje o slabosti in bruhanju, vrtoglavica, nespečnost, depresija in misli na samomor (Filipčič, 2010; Repič, 2008). Psihično nasilje zajema dejanja, do katerih pride zaradi nesoglasij (Ženska svetovalnica, 2018). Le ta negativno vplivajo na samopodobo, samozavest in samozaupanje druge osebe. Značilen je stalen vzorec vedenja, s katerim eden doseže dejanja na račun drugega.

1.1.3 Psihično nasilje

Ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, občutek manjvrednosti, ogroženosti, druge duševne stiske in ponižanje spadajo po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (2008) med psihično nasilje. Med psihično nasilje uvrščamo neprestane zahteve, nadzorovanje, grobo kritiziranje osebnosti, izločanje iz družbe, poniževanje, ustrahovanje, grožnje z besedami, negativne predsodke, stereotipe, ignoriranje, izbruhe jeze, zmerjanje in obtoževanje (Filipčič, 2010; Ženska svetovalnica, 2018). Žrtve so posledično ranljive, brez energije, anksiozne, izolirane, imajo glavobole, alergije, občutke nemoči in zlorablajo mamila.

1.1.4 Ekonomsko nasilje

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) med ekonomsko nasilje uvršča neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri upravljanju osebnega premoženja oziroma pri razpolaganju z osebnimi dohodki ali pa neupravičeno omejevanje upravljanja oziroma razpolaganja skupnega družinskega premoženja. Ekonomsko nasilje je oblika nasilja, ki ga običajno doživljajo ženske (Lloyd, 1995; Ženska svetovalnica, 2018). Ženske so žrtve poniževanja s pomočjo odvzemanja sredstev za preživetje ali pa odrekanja pravic, povezanih z zaslužkom, kar ženski onemogoča odhod iz nastale situacije. Ženske dokaj hitro opazijo omenjeno nasilje, vendar se z njim kmalu sprijaznijo. Sem spadajo dejanja, ko ženske ne dobijo denarja, vse prihodke prevzame moški in razpolaga z njimi, moški ne plačuje preživnine, ne da denarja za stroške gospodinjstva, ima nadzor nad porabo denarja in nad dostopom do njega (Filipčič, 2010; Ženska svetovalnica, 2018). Zaradi prevelike šibkosti si ženske ne upajo zapustiti nasilnega partnerja, saj so nezmožne plačila sodnih stroškov razveze, nimajo dovolj energije, so ranljive, izolirane in nemotivirane.

1.2 Žrtve nasilja v družini

Najnevarnejši kraj za ženske je družina, najnevarnejša oseba pa njen partner (Božac Deležan, 1999; Dobnikar in Kozmik, 1999; Robnik idr., 2003; Selič, 2010). Pojav nasilja v družini je povezan z osebnostnimi, socialnimi, situacijskimi, družbenimi in kulturnimi dejavniki. Osebe se opišejo kot žrtve nasilja, ker so občutile nelagodje, frustracije, trpljenje in bolečino, kar pa je osebna, relativna in subjektivna izkušnja viktimizacije (Kanduč, 2003). Povzročitelji nasilja v družini so največkrat moški. Le ti imajo velikokrat tradicionalne predstave o vlogi ženske v družini, in sicer jo dojemajo kot žensko, ki je podrejena svojemu možu. Nasilje uporabljajo kot najučinkovitejše sredstvo, s katerim imajo moč nad socialno kontrolo (Kordič, 2007). Osebe, ki izvajajo nasilje, svoje ravnanje

opravičujejo z zanikanjem (Selič, 2010). Nasilje dojemajo kot sprejemljiv vedenjski vzorec. Te osebe so velikokrat odvisne, prilagodljive in nemočne. Poleg fizične ogroženosti so žrtve nasilja v družini tudi pod psihičnim pritiskom, saj jih s povzročiteljem nasilja povezujejo čustva (Kordič, 2007).

Žrtve nasilja se v redkih primerih odločijo za prijavo oziroma za pogovor o nasilju, s katerim bi koga obvestile o izvajanju (Filipčič, 2010). Največkrat se ženske odločijo obvestiti policijo ali center za socialno delo. Pomemben vpliv na odločitve in sprejemanje pomoči ima tudi odnos, ki ga žrtev vzpostavi s subjekti kazenskopravnega sistema, in sicer s policijo, sodiščem in tožilstvom (Sack, 2004). V večini primerov so zadovoljne z odzivom javnih služb (Filipčič, 2010). O nasilju v družini običajno ne spregovorijo, saj upajo, da se bo povzročitelj spremenil in ne bo več nasilen, ali pa se ga bojijo in menijo, da bo vso krivdo prevalil nanje. Pogosto pristanejo na povzročiteljevo opravičilo, se z njim poistovetijo, racionalizirajo njegovo vedenje ali sprejmejo krivdo (Selič, 2010). Velikokrat prikrijejo vzroke nasilja in bolezni, saj jih je strah povedati, kaj se dogaja (Filipčič, 2010). Največkrat zaupajo svojim prijateljicam in mami. Veliko žensk ostane v nasilnem odnosu, saj menijo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolg proces, poleg tega pa so v skrbeh za svoje otroke in družino ter so finančno odvisne od povzročitelja (Filipčič, 2010). Primanjkuje jim tudi socialne podpore s strani prijateljev in družine. Eden izmed glavnih razlogov za prijavo nasilja je njegovo stopnjevanje. Večina žensk se odloči zapustiti povzročitelja, šele ko prenehajo minimizirati in zanikati nasilje v družini (Lloyd, 1995). Običajno se za to odločijo, če se nasilje stopnjuje, postane vidno okolici ali v primeru boljše finančne zmožnosti za preživetje. Večina žensk se odloči oditi iz nasilnega razmerja zaradi strahu, da jih bo partner ubil, zaradi otrok oziroma ko spoznajo, da se partner kljub obljubam ne bo spremenil (Hoff, 1990). Kljub naštetemu številne ženske ostanejo v nasilnem odnosu vse do polnoletnosti otrok in se za spremembo v življenju odločijo šele takrat (Selič, 2006). Prekinitev nasilnega družinskega odnosa je dolgotrajen proces, ki zajema večkratno zapuščanje in vračanje k partnerju, saj v tem času prehajajo med različnimi težkimi obdobji zanikanja, duševnega trpljenja in samoobtoževanja. Poleg tega s prekinitvijo odnosa žrtev ne dobi takoj varnosti in miru, temveč se lahko nasilje izven odnosa nadaljuje ali celo stopnjuje.

Žrtve, ki se odločijo za prijavo nasilja v družini, imajo različne motive (Šelih, 1993). Običajno imajo poleg želje po kaznovanju povzročitelja tudi širše cilje, kot so: zaščititi sebe in otroke, pridobiti premoženje, denar ali prisiliti partnerja, da poišče in sprejme strokovno pomoč. Nekatere osebe pa skušajo s prijavo nasilja v družini le potrditi svoj status žrtve.

V primeru ko je podana prijava o nasilju v družini centru za socialno delo, mora le ta pridobiti informacije o tem, kaj se dejansko dogaja v družini (Murgel, 2010). To naredi v obliki treh pogovorov z družinskimi člani, v okviru prve socialne pomoči. Prepoznavanje žrtve je zelo težavno, saj je povzročitelj zaradi boljših verbalnih spretnosti močnejši in spretnejši pri prikazovanju resničnosti in manipuliranju s situacijo. Center za socialno delo lahko informacije pridobi tudi s pomočjo drugih organov, ki podajo obvestilo o izvajanju nasilja v družini.

1.2.1 Posledice žrtev nasilja v družini

V Sloveniji naj bi bila večina poškodb, ki se konča s smrtnim izidom, posledica nasilja v družini. Po ocenah je vsaka peta ženska žrtev nasilja v družini, ki ga izvaja njen partner (Dobnikar in Kozmik, 1999; Božac Deležan, 1999; Robnik idr., 2003; Selič, Pesjak, Kopčavar Guček in Kersnik, 2008). Ženske, ki so bile fizično ali spolno zlorabljene, imajo statistično značilno pogostejše težave kot ostale žrtve. Pogoste so čustvene in psihične posledice (Giles – Sims, 1998). Psihične posledice se kažejo kot tesnoba, depresija, strah, jeza, sram in nizka samopodoba (Bašič, 2001; Kordič, 2007). Prisotne so tudi alergije, glavoboli in motnje spanja. Težave se kažejo tudi v povezavi s stresom, delovanjem centralnega živčnega sistema in v ginekologiji. Do fizičnega propadanja pa privede psihično nasilje (Giles – Sims, 1998). Ob dolgotrajnem nasilju se pojavi več simptomov kot pri kratkotrajnem. Po končanem nasilju se težave nehajo stopnjevati, vendar se psihično stanje nikoli ne povrne na stanje pred doživljanjem nasilja. Izolacija, ki se kaže v pomanjkanju stikov s sorodniki in prijatelji, spada med mnoge posledice nasilja v družini (Kordič, 2007). Včasih se žrtev izolira sama, saj jo je sram pred ostalimi, ali pa jo izolira povzročitelj nasilja, s tem da ji prepove stike z ostalimi ljudmi. Vse to privede tudi do izgube pozitivne samopodobe in samospoštovanja (Hoyle in Sanders, 2000). Ženska pogostokrat postane žrtev nasilja v družini zaradi nezmožnosti upora in odhoda iz družine, saj je socialno determinirana (Gordon, 1989). Ker so ženske predane svojemu zakonu, ga skušajo na vsak način rešiti in v njem vztrajajo kljub nasilju (Hoff, 1990). Ženske menijo, da so same odgovorne za propadanje zakona, zato iščejo opravičila za nasilno vedenje povzročitelja. Sram jih je poiskati pomoč, poleg tega je tudi vedno prisoten strah pred maščevanjem partnerja v primeru zapustitve. Prisotni so občutki krivde, da so partnerja poslale v zapor (Barata, 2007). Velikokrat so prisotne tudi partnerjeve grožnje (Hoff, 1990). Eden izmed možnih izidov nasilja v družini je tudi smrt, pri čemer so najpogostejše smrtne žrtve ženske, ki so jih ubili možje (Johnson, Li in Websdale, 1998). Smrtni izid je običajno zadnje dejanje dolgotrajnega nasilja v družini.

1.3 Razlage nasilja med družinskimi člani

Posamezne razlage nasilja med družinskimi člani so številne in temeljijo na različnih teorijah, kot so kulturne in individualistične (Garner in Fagan, 1997; Pečar, 1984). Ljudje so prepričani, da gre v nasilnih situacijah za nepredvidljivo vedenje ljudi, odvisnih od alkohola, duševno nestabilnih in obupanih (Kordič, 2007). Lažje je sprejeti to možnost kot pa to, da je nasilje lahko namerno in prisotno v navidezno urejenih družinah.

Konfliktom v družini se v medosebni komunikaciji med člani ne moremo izogniti (Erjavec in Murgelj, 2010). Mertens (1974) družino definira kot konfliktno skupino z nalogo reševanja konfliktov. Vsak posameznik si mora v družini zagotoviti dve temeljni potrebi, in sicer potrebo po povezanosti in potrebo po avtonomiji, kar pa ni preprosto. Ljudje imamo naučeno oziroma pridobljeno sposobnost za konflikt. Po Maslowu (1943) sodi potreba po varnosti med temeljne človeške potrebe, zato smo se ljudje naučili zamolčati in v prvi fazi potlačiti konflikt, saj v ospredje postavljamo potrebo po varnosti. To pa lahko privede do uničenja družinskih odnosov, ponavljajočih vzorcev izogibanja konfliktov ali nenehnega prilagajanja (Noller, Feeney, Sheehan in Peterson, 2000).

K nasilju v družini vplivajo tudi revščina, šibka mreža socialnega varstva, socialne norme in tradicionalne spolne vloge (Selič, 2006). V nasilnem odnosu storilec že pred samo izvršitvijo dejanja žrtev razčloveči, okrivi in razvrednoti (Kanduč, 2002). Na ta način odstrani moralne zadržke, ki ga lahko odvrtačajo od nasilnega vedenja in si oblikuje predstavo o žrtvi, ki si zasluži sovražnost in nasilje. Velikokrat so povzročitelji nemočne in odvisne osebnosti (Selič, 2010).

1.3.1 Posamezne teorije nasilja v družini

Nasilje v družini lahko razlagamo in razumemo v psihološkem, sociološkem, kriminološkem, feminističnem ali pa celo v biološkem kontekstu (Kordič, 2007). Obstajajo tudi številne nerealne predstave o nasilju v družini, ki se prenašajo iz roda v rod (Filipčič, 2000).

1.3.1.1 Individualistične teorije

Individualistične teorije na nasilje v družini gledajo kot na zaseben problem, ki ga je potrebno reševati individualno (Kordič, 2007). Nasilna dejanja povezujejo z različnimi biološkimi dejavniki. Med njimi tudi z nepravilnim delovanjem centralnega živčnega sistema, epilepsijo, telesno zgradbo in z gensko predispozicijo. Eden izmed vzrokov za nasilno vedenje je lahko tudi slaba samopodoba povzročitelja. Kot vzrok pogosto navajajo

psihopatologijo, ki vključuje čustvene in duševne motnje, sociopatijo in motnje obvladovanja impulzov. Najpogostejša diagnoza, ki jo podajo povzročiteljem nasilnega vedenja, je antisocialna osebnostna motnja, katere znaki so agresivnost, impulzivnost in zavračanje družbenih norm (Kashani in Allan, 1998). Kljub vsem odkritjem biološki teoriji nasilnega vedenja manjka enotnost, saj so posamezna odkritja nepovezana (Kordič, 2007). Poleg tega zanemarja vpliv okolja na posameznikovo delovanje in njegov razvoj.

Na Darwinovi teoriji o naravni selekciji in preživetju najbolj prilagojenih posameznikov temelji socialnobiološka teorija, ki vključuje tudi družbeni vpliv (Kordič, 2007). Moški si na nasilen način v družini zagotovi dominantno vlogo. V veliko primerih se uporablja alkohol kot izgovor, ki opravičuje nasilno vedenje v družini. Izkazalo se je, da alkohol spodbuja nasilno vedenje, ni pa edini razlog zanj (Filipčič, 2002). Pomembne so tudi posameznikove osebnostne lastnosti. Povzročitelj nasilja v družini je lahko tudi odvisnik od alkohola, vendar ni nujna vzročna povezava, saj je povzročitelj lahko tudi oseba, ki ni odvisna od alkohola oziroma vse osebe, odvisne od alkohola, niso povzročitelji nasilja. Podobno prepričanje velja tudi za uporabo drugih drog.

1.3.1.2 Socialnopsihološke teorije

Socialnopsihološke teorije nasilja v družini poudarjajo, da učenje nasilja poteka prek izkušenj posameznika v nasilnem okolju s pomočjo socialnega učenja (Kordič, 2007). Najpogostejša teorija za razlago nasilnega vedenja je teorija socialnega učenja, ki govori o tem, da se posameznik nasilnega vedenja nauči v interakciji z ljudmi, ki kršijo družbene norme (Filipčič, 2002). Povzročitelji prevzamejo vrednote, stališča in motive, ki podpirajo nasilno vedenje, poleg tega se naučijo tudi izvrševati nasilna dejanja. Teorija poudarja, da je vedenje posameznika odvisno od njegovih preteklih izkušenj in posledic, ki jih pričakuje za svoja dejanja. Nasilni vzorci se prenašajo iz generacije v generacijo, vendar ne velja vedno dejstvo, da so vsi nasledniki nasilni (Pahl, 1995). Posamezniki, ki so odraščali v nasilni družini, so lahko kasneje zelo ljubeči in živijo v nenasilnih družinah. Veliko posameznikov to teorijo zavrača, saj menijo, da preusmerja pozornost s povzročitelja (Johnson, 1995).

Pristop družinskih sistemov predpostavlja, da v posameznih družinah obstaja različna sprejemljivost nasilja, ki preprečuje nenasilno in učinkovito reševanje konfliktov (Kordič, 2007). Družinsko življenje je lahko izvor frustracij in stresa, ki ga posamezniki pogosto izražajo na nasilen način (Kashani in Allan, 1998). Theodossopoulou in Theodossopoulou-Papalois (1998) opredeljujeta družinski konflikt kot interakcijo med soodvisnimi ljudmi, ki stremijo k nekompatibilnim ciljem ter kot vmešavanje drugih ljudi v doseganje teh ciljev. Nasilje v družini in nasilno reševanje problemov je povezano z različnimi težavami, s

katerimi se soočajo družinski člani. Velik stres povzročajo nezaposlenost, ločitev, delo, izguba družinskega člana, finančne težave, bolezni in številni drugi dejavniki. Sistemski teoretiki menijo, da so glavni vzroki nasilja v družini povezani s težavami nadziranja impulzov ter z nizko samopodobo oseb. Omenjeni pristop zagovarja tudi pravico do zasebnosti, kar pomeni, da se država ne sme vmešavati v reševanje problemov (Pahl, 1995). Problemi nasilja v družini se z razumevanjem družinskih sistemov prenesejo s posameznika med vse družinske člane (Kordič, 2007).

1.3.1.3 Sociokulturne in kriminološke teorije

V sociokulturnih teorijah je pozornost usmerjena na vpliv izobrazbe, dohodka in družbenega sloja (Kordič, 2007). Populacije, v katerih prevladuje nizek socialno-ekonomski status, so bolj izpostavljene tveganju za nasilje v družini, saj se reakcije na stres in nedoseganje zastavljenih ciljev izražajo prek nasilja (Kashani in Allan, 1998). Družina je primarno odgovorna za preživetje družinskih članov (Filipčič, 2002). O tem govori teorija konflikta, ki se osredotoča na kapitalistično družbo. Družinsko nasilje je neposredno povezano s socialnim stresom, ki ga povzroča skrb za ekonomsko neodvisnost in čustvene potrebe družinskih članov.

Teorije nadzora predpostavljajo, da ljudje niso naravno moralna bitja in so različno povezani z družino, v kateri živijo (Kordič, 2007). Osebe, ki imajo močne socialne vezi, so manj nagnjene h kršenju pravil, trdi tradicionalna teorija socialne kontrole (Johnson, 1995). Kot najpomembnejše sestavine povezanosti s konvencionalno družino uvrščajo navezanost na pomembne druge, in sicer močnejša kot je ta povezava, večja je kontrola (Smith, 1995). Zelo pomembne sestavine so tudi posameznikova predanost, vključenost in življenjska načela. V primeru slabše povezave pride do odklonskega vedenja.

Nasilje v družini je po teoriji rutinskih dejavnosti primerjano z izvrševanjem kaznivih dejanj (Filipčič, 2002). Pri tem morajo biti izpolnjeni trije pogoji, in sicer motiviran storilec, primerna tarča in odsotnost učinkovitega varuha. V družini so moški nasilni, saj na ta način najlažje dosežejo svoj cilj, pri čemer njihovo dejanje nima negativnih posledic, imajo lahko dosegljivo tarčo, nasilje pa ostane skrito. Običajno so družine, v katerih se dogaja nasilje, izolirane od okolice in varuha, ki bi nasilno vedenje lahko preprečil.

1.3.1.4 Feministične teorije

Novo področje raziskovanja se je pojavilo s feminizmom (Smith, 1995). Poudarjal je skrite oblike kriminala, med katere spada tudi nasilje v družini. Feministi so družinsko nasilje definirali kot socialni problem in ne več kot fenomen nasilnih posameznikov ali odnosov.

Problem družinskega nasilja je s pomočjo feministk dobil tudi politični pomen (Johnson, 1995). Feminizem kritizira družbo, saj meni, da se dominantnost moških v glavnih institucijah prenaša tudi na družine, v katerih imajo glavno vlogo moški. Ženske ostajajo v podrejenem položaju in brez možnosti za spreminjanje in vodenje institucij. Nasilje v družini pojmujejo kot družbeni problem, pri katerem gre za odraz neenakosti moči med ženskami in moškimi, tako v družini kot tudi v družbi. Izpostavljenost žensk družinskemu nasilju je posledica pogoste socialne in finančne odvisnosti od moških. Povzročitelji izvajajo nasilje, ker skušajo ohraniti svojo moč, do katere menijo, da so upravičeni. To predvideva strukturiranost patriarhalne družbe, v kateri se pričakuje dominanten položaj moških (Johnson, 1995).

Različne feministične razlage in vzrok za ponavljajočo viktimizacijo žensk Croghan vidi v družbenem razumevanju žensk, in sicer v tradicionalni vlogi matere in žene (Croghan in Miell, 1998). S pomočjo raziskave je avtorica ugotovila, da imajo ženske še vedno tradicionalne predstave o svoji vlogi v družini. Ena izmed njihovih glavnih vlog je reševanje konfliktov in opravljanje gospodinjskih del. Čeprav si želijo pomoči partnerja, pomoči ne pričakujejo ali zahtevajo. Prepričane so, da morajo skrbeti za družino in vztrajati, tudi če je kaj narobe. Za nepravilnosti pogosto krivijo sebe.

Ustvarjanje enakopravnosti v izobraževanju in delu ter spremembe stališč in zakonodaje vidijo feministke kot rešitev položaja žensk v družbi (Dobash in Dobash, 1998). Avtorja sta prepričana, da je področje nasilja nad ženskami vedno bolj ozko. Poleg tega menita, da strokovnjaki in javnost neupravičeno zaupajo zgolj teorijam in znanstvenim spoznanjem. Ker se odnosi v družini razlikujejo od drugih odnosov, je potrebna posebna razlaga nasilja v družini (Filipčič, 2002). Visoka stopnja nasilja v družini je značilna, ker člani skupaj preživijo veliko časa, ob posameznih razočaranjih pa je stopnja prizadetosti velika, saj so med seboj čustveno vpleteni v družinsko dogajanje. Do konfliktov prihaja že ob določenih vprašanjih med partnerjema, oba partnerja pričakujeta medsebojno prilagajanje.

1.3.1.5 Miti – nerealne predstave o nasilju v družini

Poznavanje nasilja v družini se je s pomočjo kriminologije, viktimologije in psihologije v zadnjih desetletjih precej razširilo (Filipčič, 2000). Oblikovali so nove teorije nasilja v družini. Nova spoznanja so empirično in teoretično podprli z raziskavami in argumenti, kljub temu pa je težko spremeniti trditve o nasilju v družini, ki so razširjene v družbi in se prenašajo iz generacije v generacijo. Obstajajo številni miti oziroma stališča, ki niso preverjena in utemeljena, vendar so odporna na družbene spremembe.

Filipčič (2000) med prvimi miti navaja, da sta varnost in zasebnost sinonima za družino. V raziskavah so ugotovili, da je družina v resnici najnevarnejši kraj, kjer obstaja največja verjetnost za fizično, psihično in spolno nasilje. Družina je socialna skupina z visoko stopnjo konfliktov in stresov. Stres in konflikti se pojavijo zaradi nezmožnosti doseganja dejavnikov, ki si jih družina želi doseči za dobro svojih družinskih članov. V ta kontekst spada tudi pravica do varnosti. V primeru nasilja v družini v zasebnost poseže država in prepove nasilje v družini. Potrebno je ločiti med zasebnostjo družine kot socialne skupine in med zasebnostjo družinskih članov. Življenje v družini je pojmovano kot skupnostno življenje, ki temelji na medsebojnem zaupanju (Filipčič, 2000).

Drugi mit pravi, da je alkoholizem zelo pogost vzrok za nasilje v družini (Filipčič, 2000). Čeprav velja splošno prepričanje, da je alkohol eden izmed glavnih vzrokov nasilja v družini, so ugotovitve različne. Medsebojna povezava teh dveh pojavov ne pomeni nujno vzročnega odnosa med njima. Ugotovili so, da alkohol ni najpomembnejši dejavnik za nasilje v družini, saj se je izkazalo, da veliko moških pod vplivom alkohola ni nikoli udarilo žene. Na nasilje v družini in alkoholizem lahko vplivajo drugi dejavniki, ki so lahko pogojeni kulturno ali individualno. Poleg tega je splošno sprejeta tudi dezinhibicijska teorija, ki govori o neposredni povezavi med alkoholom in nasiljem v družini (Filipčič, 2000). Obstaja domneva, da alkohol učinkuje na centralni živčni sistem in s tem vpliva na delovanje možganov, pri čemer sproži sproščanje jeze. Izkazalo se je, da teorija ni bila empirično podprta, temveč celo ovržena. Kljub temu v družbi še vedno velja prepričanje o povezavi med alkoholom in pojavom nasilja v družini.

Filipčič (2000) navaja tudi mit, ki govori o tem, da malo žensk zapusti svojega partnerja zaradi nasilja. Ljudje predpostavljajo, da nasilje v družini ni tako resno oziroma da ženske v njem uživajo. Raziskave so pokazale, da ženska v povprečju ostane v nasilnem razmerju sedem let, šele nato se odloči zapustiti povzročitelja nasilja. Pogosti so tudi primeri, v katerih se ženska večkrat umakne od nasilnega partnerja in se nato zopet vrne k njemu. Včasih se ženske odrečejo pričanju ali pa umaknejo tožbo. To se po nekaterih raziskavah zgodi pri tretjini do polovici žensk. Obstajajo pa številni razlogi, zakaj se ženska ne odloči zapustiti nasilnega partnerja. Razloge lahko iščemo v osebnostnih lastnostih, psihičnem stanju žrtve, družini, okolju, strahu in sramu. Velja tudi prepričanje, da mora družina ostati skupaj ne glede na okoliščine. Žrtve velikokrat mislijo, da so same vzrok za nasilno vedenje. Veliko žensk se boji ostati same, saj partnerji pogosto omejuje njihove socialne stike in izvajajo nadzor nad njimi. Ravno zato se odločijo ostati v nasilnem razmerju. S pomočjo teorije »travmatična vez« so poizkušali pojasniti vztrajanje žrtve v nasilnem razmerju (Dutton in Painter, 1981). S tem izrazom so označili močno čustveno vez med partnerjema, pri čemer ena oseba pretepa, grozi ali zlorablja drugo.

V javnosti se pojavlja napačno pojmovanje ženske, ki je v nasilnem odnosu, saj jo z negativnim prizvokom pojmujejo kot nemočno žrtev, kar pa je napačno (Filipčič, 2000). Ženska, ki se odloči za prekinitev nasilnega odnosa, mora biti zelo pogumna, zato bi morala javnost dodatno opogumljati ženske in poudariti njihovo moč.

1.4 Regijska varna hiša Kras

Država varuje osebe pred kakršnim koli nasiljem in zlorabami (Selič, 2010). Pri tem sodelujejo posamezne institucije, kot so policija, center za socialno delo, šolstvo, zdravstvo, civilna družba in sodno varstvo (Gregorič, 2017; Selič, 2010). Ženskam z ali brez otrok, ki se morajo zaradi nasilja v družini odmakniti na varno, so namenjeni krizni centri za žrtve nasilja, za nadaljnjo pomoč pa varne hiše (Gregorič, 2017; Regijska varna hiša Kras, 2018).

Regijska varna hiša Kras deluje v okviru programa Centra za socialno delo Sežana (Gregorič, 2017; Regijska varna hiša Kras, 2018). V njej lahko bivajo največ eno leto, pri čemer obstaja starostna omejitev za dečke. Le ti lahko v njej prebivajo do petnajstega leta starosti. Bivanje v Regijski vrani hiši Kras je prostovoljno. Uporabnice morajo upoštevati skupna pravila, skrbeti za gospodinjstvo, vzgojo in varstvo svojih otrok. Uporabnica z otroki ima svojo sobo, ostali prostori so skupni. V hiši je poskrbljeno za varnost, lokacija je tajna. V varni hiši uporabnice ne smejo sprejemati obiskov, prepovedano je uživanje alkohola, nedovoljenih drog in nepredpisanih zdravil. Prepovedani so tudi hišni ljubljenci. Za vse uporabnice velja enotna cena bivanja, ki znaša 30 % denarne socialne pomoči za žensko, 10 % za prvega otroka ter 5 % za drugega in vsakega nadaljnjega otroka. Za lažje reševanje stiske so v hiši strokovno usposobljene svetovalke, ki uporabnicam nudijo številne informacije, psihosocialno oporo in jih spremljajo v različnih postopkih.

1.5 Namen in cilji zaključne naloge

Namen zaključne naloge je bil raziskati pojav nasilja v družini nad ženskami. Raziskati smo želeli, katere oblike nasilja v družini se izvajajo nad ženskami. Poleg tega smo želeli ugotoviti, katera je bila najpogostejša oblika nasilja med trenutnimi uporabnicami Regijske varne hiše Kras, kako le to doživljajo in koliko časa so bile kot žrtve nasilja v družini. Zanimalo nas je tudi, kateri so glavni vzroki za prijavo nasilja v družini. Izvedeti smo želeli tudi mnenje strokovnih delavcev Regijske varne hiše Kras. Kljub temu da smo vedno bolj ozaveščeni o problematiki nasilja v družini, se v Sloveniji te teme še vedno izogibamo in o njej raje ne govorimo.

Zaključna naloga je prispevala k boljšemu poznavanju pojava nasilja v družini, s poudarkom na nasilju nad ženskami, ter podala vpogled v različne oblike nasilja, ki se pojavljajo v mnogih družinah. Vključitev uporabnic in strokovnih delavcev Regijske varne hiše Kras v raziskavo, nam je omogočila lažje razumevanje žrtev nasilja in vpogled v njihovo doživljanje. Ugotovili smo, katere so najpogostejše oblike nasilja, s katerimi so se soočile uporabnice Regijske varne hiše Kras, ter, kateri so glavni vzroki, da so se odločile za prijavo nasilja.

2 METODA

V zaključnem delu smo uporabili kvalitativni pristop raziskovanja, pri čemer smo opravili polstrukturirane intervjuje. Z njimi smo se lahko osredotočili na vprašanja in podrobnosti, ki so se nam zdele pomembne za našo raziskavo.

2.1 Vzorec

Vzorec oseb v raziskavi je bil izbran glede na trenutno število oseb, ki so bile v Regijski varni hiši Kras, in glede na število zaposlenih strokovnih delavcev v Regijski varni hiši Kras. Vzorec je vključeval šest oseb, in sicer tri uporabnice Regijske varne hiše Kras ter tri strokovne delavke. Starost udeleženk je bila 39, 50 in 72 let, strokovnih delavk pa 38, 45 in 53 let.

2.2 Pripomočki

Za izvedbo raziskave smo uporabili polstrukturirani intervju, ki je vseboval različna vprašanja za uporabnice Regijske varne hiše Kras in različna vprašanja za intervju s strokovnimi delavci Regijske varne hiše Kras. Vprašalnika smo sestavili sami v skladu s priporočili iz prebrane literature (Filipčič, 2002; Filipčič, 2010; Filipčič, Zaviršek idr., 2004; Gregorič, 2017; Regijska varna hiša Kras, 2018; Ženska svetovalnica, 2018). Vsak vprašalnik je zajemal devet okvirnih vprašanj in nekaj podvprašanj. Vprašanja so bila odprtega in zaprtega tipa ter splošna in konkretna. Glede na smer pogovora smo udeležencem postavili še nekatera dodatna vprašanja, ki so bila relevantna za naše raziskovalno področje. Oba vprašalnika sta priložena v prilogah. Vse intervjuje smo nameravali posneti, vendar pa nobena uporabnica v raziskavi tega ni želela, zato smo naredili sprotne zapiske, ki smo jih nato oblikovali v povzetke pogovorov.

2.3 Postopek

Raziskavo smo izvedli v različnih terminih v prvi polovici leta 2018. Z udeleženci smo se srečali v Sežani, na dislocirani enoti Centra za socialno delo Sežana. Udeležence raziskave smo seznanili s potekom raziskave. Zagotovili smo jim popolno anonimnost in varstvo podatkov v skladu z določili Kodeksa poklicne etike psihologov Slovenije. Najprej smo ločeno izvedli polstrukturirane intervjuje z vsako uporabnico Regijske varne hiše Kras. Zatem pa še ločene polstrukturirane intervjuje s strokovnimi delavci Regijske varne hiše Kras. Noben izmed intervjujev ni bil posnet, zato smo naredili sprotne zapiske, ki smo jih potem oblikovali v povzetke pogovorov.

3 REZULTATI

Sprotne zapiske posameznih pogovorov smo preoblikovali v povzetke pogovorov, saj uporabnice niso dovolile snemanja. Zaradi anonimnosti in varstva podatkov nismo uporabili imen oseb, temveč smo osebe označili kot uporabnica 1, uporabnica 2, uporabnica 3, strokovna delavka v programih 1, strokovna delavka v programih 2 in strokovna delavka v programih 3.

3.1 Povzetki intervjujev z uporabnicami 1, 2 in 3

Uporabnica 1 je v intervjuju povedala, da je bila zanjo to zelo težka situacija, v kateri je vedno težje živela, saj je že starejša in bolna, zato se je tudi odločila poiskati pomoč in možnosti za boljše življenje. Povedala je, da je v njenem primeru šlo za psihično nasilje, za katero meni, da je hujše kot fizično nasilje, saj ne mine. Nasilje je nad njo izvajal mož. Dogajalo se je veliko let, vendar temu ni posvečala veliko pozornosti. Šele sedaj, ko je starejša gospa, jo je takšno življenje začelo ovirati, saj ni mogla več mirno spati in sedeti. Pripomnila je, da se z možem ni več varno počutila. Sprva je imela »debele živce« in je potrpežljiva, a po vseh letih doživljanja nasilja je »počila«. Ni vedela, kaj in kako bo, saj je njen mož nenehno spreminjal svoje mišljenje. Odgnal jo je od doma. Za prijavo nasilja se je odločila po zelo dolgem času. Za ta korak se je odločila sama. Glavni razlog za prijavo nasilja je bil, ko ji mož ni več dajal denarja. S svojo pokojnino je morala preživeti oba. Zaradi tega je odšla na Center za socialno delo, kjer so jo spodbudili, da gre v varno hišo. Ob prijavi nasilja v družini je bilo uporabnici 1 zelo težko, a žal ni imela druge izbire. Povedala je, da se kljub dolgoletnemu trpljenju enkrat odločiš, da poiščeš pomoč, in upaš na boljše, pri čemer se ena vrata zaprejo, druga pa odprejo. Povedala je, da nikakor ne obžaluje prijave nasilja v družini, saj jo je celotna situacija s starostjo in boleznijo privedla do trdne odločitve, da ni poti nazaj in da mora iti trdno naprej. Uporabnica 1 je povedala, da so bili v Regijski varni hiši Kras ob njenem prihodu prijazni in zelo razumevajoči, vendar je poudarila, da je bila sama, brez družbe. Ko je bila v varni hiši še mamica z otrokom je bilo drugače, saj je imela ob sebi tudi osebo s podobno zgodbo. Povedala je, da gredo na kavo tudi s strokovnimi delavkami, s katerimi se pogovarjajo, vendar to ni enako kot z ostalimi uporabnicami. Glede počutja je povedala, da občuti veliko razliko, saj ve, da je zdaj na varnem, vendar le začasno – »za prvo silo«.

Uporabnica 2 je v intervjuju podrobno opisala situacijo nasilja v družini. Povedala je, da je bil njen bivši mož alkoholik. Alkoholizem na začetku ni bil toliko prisoten, vendar se je z leti stopnjeval, potem se je začelo pojavljati še nasilje. Mož je bil bolj nasilen v treznem stanju kot pa ko je bil pod vplivom alkohola. Velikokrat je spala v postelji z otroki, saj jo je bilo strah, da bo prišel k njej v posteljo in jo nadlegoval. Uporabnica 2 je povedala, da jo je

ves čas nadziral, kam gre, s kom se pogovarja. Preverjal je tudi, kdaj pride domov. Le redkokdaj jo je pustil iti ven s prijateljicami. Že v samem postopku prijave nasilja v družini so ugotovili, da ima mož psihične motnje. Povedala je, da je bil nasilen tudi nad otroci. O tem, kar se je dogajalo pri njih doma, uporabnica 2 ni povedala nikomur, razen eni izmed prijateljic. V tistem času so gradili novo hišo in hodili skupaj na dopuste. Ko se je odločila za prijavo nasilja v družini, ji nihče ni verjel, saj so navzven delovali kot popolna družina. Povedala je, da se je že pred prijavo trikrat z otroki zatekla k mami in se čez nekaj časa zopet vrnila k možu, saj je imela upanje, da se bo spremenil. Med samim postopkom je prosila za spremstvo policije, ko si je iz svojega stanovanja odnesla le najnujnejše stvari, saj jo je bilo strah, da ji bo mož kaj naredil. V njenem primeru je bilo prisotno fizično, psihično in ekonomsko nasilje. Mož jo je zmerjal in jo imel za nesposobno, nenehno ji je preverjal stanje na bančni kartici ter se jezil nanjo. Šele v Kriznem centru, ko so ji razložili, kaj vse spada pod spolno nasilje, je uporabnica 2 spoznala, da je bila v njunem odnosu prisotna tudi ta oblika nasilja. Žrtev nasilja je bila petnajst let. Ob tem se je počutila tesnobno in bilo ji je težko. Sama sebi je šla na živce, prav tako ji je šlo na živce tudi vse ostalo, tudi otroci. Povedala je, da je bila brez svobode, da jo je vse bolelo. Bila je tudi obupana, prenehala je skrbeti za svoj videz in urejenost. Dodala je, da se sedaj počuti kot drugi človek. Za prijavo nasilja se je odločila po petnajstih letih nasilja v družini, sicer pa je že pred poroko odšla nekajkrat k mami, vendar se je vedno vrnila nazaj k partnerju. Nasilje je prijavila sama. Kot glavni razlog je navedla situacijo, ko jo je mož prijel za vrat in stisnil ob zid. Povedala je, da je bila zanjo to »kaplja čez rob«. Odšla je na center za socialno delo, kjer so jo usmerili na policijo, vendar najprej ni želela iti. Ko so jo prepričali, je šla v spremstvu policije tudi na urgenco. Pred tem je še odšla po otroke. Nato so jo poslali v Krizni center, kjer je bila z otroki deset dni. Ob prijavi nasilja jo je bilo strah, da ji bo mož vzel otroke in jim kaj naredil. Mož ji je takrat grozil in veliko pisal. Povedala je, da jo je bilo sram pred znanci, saj le ti niso vedeli, kaj se dogaja pri njih doma. Vsi so mislili, da so srečna družina, saj je navzven delovalo vse v najlepšem redu. Hkrati je čutila olajšanje, ker je na glas spregovorila o tem, kaj se dogaja. Bilo je tudi olajšanje za otroke. Povedala je, da je bila njena hčerka vesela, da je končno naredila temu konec. Prijave nasilja v družini ne obžaluje. Uporabnica 2 se je v Regijski varni hiši Kras počutila zelo varno, bilo ji je lepo. Strokovne delavke so ji pomagale in jo usmerjale na njeni poti. Sama meni, da bi morali ženske več osveščati o nasilju v družini. V varni hiši je dobila prijateljico, ki je tudi mama. Uporabnica 2 je že po štirih mesecih bivanja v varni hiši našla stanovanje, vendar jim še niso dovolili oditi, saj so menili, da je še prezgodaj. Povedala je, da stoji za svojimi odločitvami in se zna postaviti na svoje noge. Med tamkajšnjim bivanjem je tudi izvedela, da so žrtve nasilja upravičene do občinskega stanovanja, in je tudi sama podala vlogo za pridobitev le tega.

Uporabnica 3 je povedala, da je bil že njen oče alkoholik. Tudi z njenim partnerjem je bilo tako. Njen primarni strah je bil alkoholizem, saj je partner imel šestmesečna obdobja, ko je pil, in šestmesečna obdobja treznosti. Ta obdobja so se izmenjevala ves čas. V njenem primeru je šlo za nasilje pod vplivom alkohola, in sicer je bilo prisotno fizično in psihično nasilje. Povedala je, da ji je partner grozil z nožem, jo davil in izsiljeval. To se je dogajalo že od začetka njunega skupnega življenja. Bilo ji je težko, nenehno je jokala, saj se je izživljal nad njo, dokler ni dosegel svojega cilja. Povedala je, da je partner porabil ves denar le za svoje potrebe. Ves čas jo je klical in jo psihično mučil. Ob tem jo je bilo zelo strah. Pri prijavi nasilja v družini ji je pomagala sodelavka, ki ji je zaupala, kaj se dogaja v njeni družini. Že pred tem se je želela odseliti, vendar ji finančna situacija tega ni dopuščala. Pomoč je poiskala na centru za socialno delo, kjer je podala prijavo nasilja v družini. Glavni razlog za prijavo nasilja v družini je bilo davljenje, pa tudi partnerjevo trošenje denarja in najemanje dolgov. Uporabnica 3 je povedala, da je ob prijavi nasilja v družini čutila delno olajšanje in veselje, ker je odšla od doma, vendar je bil odhod od doma tudi velika mora v njenem življenju. Takrat se je počutila »kot da je v sebi mrtva«. Povedala je, da je veliko dni in noči pre jokala, saj je s seboj odnesla le nekaj najnujnejših stvari. Počutila se je nemočno, saj ni vedela, kaj jo čaka. Čeprav ji je bilo težko, nikoli ne obžaluje prijave nasilja v družini. V Regijski varni hiši Kras se uporabnica 3 počuti bolj varno kot doma. Varno hišo dojema kot zatočišče, kjer lahko varno živi. Povedala je, da ji je začasno dobro, vendar si želi ustvariti svoj dom. Dodala je, da ji v Regijski varni hiši Kras zelo pomagajo.

3.2 Povzetki intervjujev s strokovnimi delavkami v programih 1, 2 in 3

Strokovna delavka v programih 1 je povedala, da je Regijska varna hiša Kras hiša kot hiša, v kateri imajo ločene pisarne. Povedala je, da je to domače okolje z normalnim življenjskim ritmom. Strokovne delavke so v nenehnem kontaktu in odnosu z uporabnicami varne hiše. Vsaka uporabnica je svojevrsten poseben primer, zato mora vsaka imeti postavljen okviren program. V hiši imajo dogovorjene termine za krizne sestanke, na katerih se pogovarjajo o odnosih, načrtih za prihodnost, o vzgoji in nasilju. Povedala je, da imajo začrtane temelje o strokovnem načrtu. Skupaj z uporabnicami kuhajo, poleg tega pa vsaka skrbi zase, higieno in za otroke, če jih ima. Z uporabnicami so skupaj čez dan, med vikendi, ponoči in prazniki pa so le te same. Poudarila je, da je varna hiša z okolico pod videonadzorom. Strokovna delavka v programih 1 je povedala, da velja osnovno pravilo, ki ga morajo pri delu upoštevati vse strokovne delavke, in sicer vikanje. Poudarila je, da je vsaka uporabnica varne hiše individualen primer, pri čemer morajo vsaki posameznici prilagoditi čas in program. Nekatero uporabnico potrebujejo več telesnega stika, druge pa ne. Vse je odvisno od posameznice. Poudarila je, da morajo biti pozorne na sinove uporabnic, saj se ostale uporabnice hitro počutijo ogrožene, predvsem če

so fantje višje in močnejše postavbe. Velikokrat se zgodi, da s svojim vedenjem ponavljajo očetove vzorce in so lahko nevarni za ostale uporabnice. Ravno zaradi tega lahko fantje v varni hiši živijo le do svojega petnajstega leta starosti, dekleta pa do osemnajstega leta. Pri fantih morajo tudi paziti, da se ne zapletejo v spolne odnose z mlajšimi uporabnicami. Strokovna delavka v programih 1 je povedala, da so bile vse uporabnice Regijske varne hiše Kras žrtve psihičnega nasilja. V približno dveh tretjinah primerov je bilo prisotno fizično nasilje, v eni polovici ali več primerov pa gre za ekonomsko nasilje. O spolnem nasilju uporabnice običajno ne govorijo, mlajše uporabnice ga minimizirajo, starejše pa o tem nočejo govoriti. Znano je, da je spolno nasilje prisotno v eni tretjini vseh primerov. Uporabnice varne hiše so bile v povprečju žrtve nasilja šest mesecev. V zadnjem letu se je izkazalo, da celo nekoliko več časa. Strokovna delavka v programih 1 je dodala, da uporabnice, ki si uredijo življenje, prebivajo v varni hiši eno leto. Ostale pa so v varni hiši dva do tri mesece, nato pa se vrnejo k povzročitelju ali pa k novemu partnerju, ki je še hujši od prejšnjega. Povedala je, da morajo uporabnice priti same do točke, da se odločijo za prijavo nasilja v družini. Center za socialno delo lahko poda prijavo le v primeru, če opazijo znake nasilja pri otrocih v šoli. Prijavo nasilja v družini lahko poda tudi policija, v primeru ko intervenirajo. Zakonsko je določeno, kdo lahko poda prijavo – podajo jo žrtve nasilja same oziroma druge institucije, na primer zdravstvene ustanove. V lanskem letu je bilo veliko primerov, ko so se uporabnice odločile poiskati pomoč, šele ko so njihovi otroci odrasli in se osamosvojili. Strokovna delavka v programih 1 je menila, da nikoli ni prepozno ukrepati. Ko uporabnici druge osebe svetujejo, naj se umakne, a stvar še ni zrela, torej če sama ni prepričana v to, se bo vrnila nazaj k partnerju. Še vedno velja prepričanje, da bo z odhodom svojim otrokom odvzela očeta. To prepričanje izhaja še iz otroštva. Uporabnice se za spremembo v življenju lažje odločijo, ko njihovi otroci odrastejo. Sogovornica je povedala, da se ženske ob prijavi nasilja obnašajo zelo različno. Običajno rečejo, da niso več zmogle, da bi se jim zmešalo ali pa da bi lahko bile mrtve, če ne bi podale prijave nasilja v družini. Včasih se zgodi, da nočejo podati izjave zaradi postopkov, poročanja na sodišču in ponovnega soočenja s povzročiteljem, saj morajo podoživljati nasilje, ki so ga same izkusile. Povedala je, da se v večini primerov uporabnice v Regijski varni hiši Kras počutijo varne. Razen v primerih, če si med seboj same kaj »nakuhajo«. Včasih so potrebne zelo hitre intervencije. Do velike panike pride, če uporabnice izdajo lokacijo varne hiše in se tam pojavi povzročitelj. Večkrat se zgodi, da same izdajo lokacijo, saj nimajo prave odgovornosti. Kljub strahu jih skrb zelo hitro mine in se zopet počutijo varne. Prehitro dobijo občutek varnosti. Zgodi se tudi, da večkrat izdajo lokacijo zaradi samega ugodja. V takšnih primerih jih pridejo druge osebe iskat pred varno hišo, čeprav je to prepovedano.

Strokovna delavka v programih 2 je v intervjuju povedala, da je za vse uporabnice Regijske varne hiše Kras obvezen krizni sestanek. Z uporabnicami poskušajo biti čim bolj

aktivne. V ta namen prirejajo različne delavnice na temo prehrane, svetovanja za ženske in ustvarjanja. Ob rojstnih dnevih in božiču priredijo praznovanje. Spoznavajo tudi kulturo, imajo jutranjo telovadbo, gredo na sprehod, skrbijo za zeliščni vrt. V varni hiši organizirajo tudi ogled Škocjanskih jam, kavern in filmskega muzeja. Poleg tega skrbijo tudi za opismenjevanje, nudijo učno pomoč otrokom in izvajajo gospodinjske aktivnosti. Povedala je, da med bivanjem v varni hiši uporabnice lahko hodijo normalno v službo, otroci pa v šolo. Če so uporabnice brezposelne, večinoma prešolajo otroke v bližnjo šolo. Poudarila je, da morajo uporabnice podpisati evidenco odsotnosti, ko gre za odsotnost, ki je daljša od dvanajstih ur. Vse skupaj imajo le en ključ za vhodna vrata, s čimer so prisiljene, da skrbijo ena za drugo, se pogovarjajo in kombinirajo, kdaj bo katera izmed njih prišla in odšla iz hiše. V varno hišo morajo priti do enaindvajsete ure, po dogovoru z njimi pa lahko pridejo tudi kasneje. Strokovne delavke v programih uporabnic ne dojemajo kot žrtve nasilja. Včasih bi bilo uporabnicam lažje, če bi jih strokovne delavke dojemale kot žrtve, vendar jih dojemajo kot osebe, ki so se odločile, da bodo spremenile vzorce in način življenja. Strokovna delavka v programih 2 je o najpogostejših oblikah nasilja v družini nad ženskami povedala enako kot strokovna delavka v programih 1. O bivanju uporabnic v Regijski varnih hiši Kras je povedala, da nekaterim uporabnicam včasih podaljšajo bivanje, in sicer v primeru ko se le te prijavijo na razpis za neprofitno stanovanje ali pa za najemniško stanovanje, vendar ga še niso dobile. To storijo tudi v primeru, ko opazijo, da je v bližnji prihodnosti možnost, da se bo uporabnica odselila na svoje. Glede prijave nasilja v družini je poudarila, da mora biti pri tem izpolnjenih več pogojev po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). Če ima oseba partnerja, ki ne živi z njim, Zakon določa, da to ni družinsko nasilje. Povedala je, da se uporabnice različno odločajo za prijavo nasilja, nekatere so strokovno pomoč poiskale že po dveh letih nasilja, druge pa po petdesetih letih. Tudi sama meni, da ni nikoli prepozno ukrepati in poiskati strokovno pomoč. Center za socialno delo in varna hiša ženske spodbujata, da podajo prijavo o nasilju in z njo ne odlašajo, saj se stanje le še poslabša. Povedala je, da so po prijavi nekatere uporabnice deležne groženj, zasledovanja, tudi ko so že nastanjene v varni hiši. Menila je, da se uporabnice v Regijski varni hiši Kras počutijo varne, čeprav včasih prihaja do manjših konfliktov.

Strokovna delavka v programih 3 je povedala, da se s svojima sodelavkama veliko pogovarjajo o uporabnicah Regijske varne hiše Kras in govorijo o njihovih specifičnih lastnostih in drobnih opažanjih. Takšni pogovori so jim je v pomoč pri delu z uporabnicami, včasih z njihovo pomočjo pridejo tudi do prikritih namer uporabnic. Poudarila je, da tega ni mogoče opaziti med pogovorom na centru za socialno delo. Povedala je, da morajo biti pozorne na uporabnice, saj med njimi včasih pride do neprimerne komunikacije. Izpostavila je, da znajo uporabnice zelo dobro opazovati, saj so prej na ta način opazovale svojega povzročitelja. Večkrat se zgodi, da jim hočejo

uporabnice pustiti v varstvu svoje otroke z namenom, da bi bile one proste in bi imele čas zase brez obveznosti in skrbi. Uporabnice dojema kot zelo občutljive osebe, še posebno tiste, ki so v odprtem postopku glede otrok. Kot preostali dve sogovornici je tudi strokovna delavka v programih 3 podala enaka dejstva o najpogostejših oblikah nasilja, ki so ga izkusile uporabnice Regijske varne hiše Kras. V primeru kršenja tajnosti lokacije je povedala, da morajo uporabnice čim prej zapustiti varno hišo. V takšnih primerih gredo v materinski dom ali v najemniško stanovanje. Glede prijave nasilja v družini in iskanja strokovne pomoči je povedala, da gre v primerih, kjer so poleg ženske tudi otroci, vedno tudi za nasilje nad otroci. Preden uporabnice poiščejo strokovno pomoč in so nastanjene v varni hiši, traja različno dolgo. Omenjeno je odvisno od same uporabnice in situacije. Tudi strokovna delavka v programih 3 je menila, da ni nikoli prepozno za ukrepanje glede nasilja v družini. Povedala je, da po podani prijavi nasilja v družini postanejo nekateri povzročitelji zelo pozorni, nežni do partnerk in jih prepričujejo, naj umaknejo prijavo. V primeru, da jim uspe prepričati partnerko, se zopet ponovi ista zgodba. Uporabnice, ki si želijo sprememb v življenju in gledajo dolgoročno, se ne podajo hitro v nov partnerski odnos. Ostale pa si običajno hitro poiščejo novega partnerja. Menila je, da se uporabnice v Regijski varni hiši Kras počutijo varne in zaščitene.

4 INTERPRETACIJA

V raziskavi smo želeli raziskati pojav nasilja v družini nad ženskami ter oblike nasilja v družini, ki se izvajajo nad ženskami. Vedenje, ki ga danes označujemo kot nasilje v družini, je bilo v preteklosti sprejemljiv del zakonske zveze in reševanja problemov (Antić Gaber, Dobnikar in Selišnik, 2009; Erez, 2002). Iz povzetkov intervjujev, ki smo jih izvedli z uporabnicami Regijske varne hiše Kras, smo ugotovili, da so uporabnice 1, 2 in 3 doživljale psihično nasilje. Pri psihičnem nasilju gre za neprestane zahteve, nadzorovanje, ustrahovanje, zmerjanje, obtoževanje ipd. (Filipčič, 2010; Ženska svetovalnica, 2018). Pri uporabnicah 2 in 3 je bilo prisotno tudi fizično nasilje. Običajno se začne s psihičnim nasiljem, ki preraste v fizično nasilje (Kashani in Allan, 1998; Ženska svetovalnica, 2018). Ta oblika nasilja je pogostokrat zabeležena tudi v zdravniških kartotekah. Uporabnica 2 je doživljala še dve obliki nasilja, in sicer ekonomsko ter spolno nasilje. Ekonomsko nasilje je bilo povezano z nenehnim nadzorom nad porabo denarja (Filipčič, 2010; Ženska svetovalnica, 2018). Ugotovili smo, da sta bili pri uporabnici 3 obe obliki nasilja – psihično in fizično – prisotni v primeru, ko je bil partner pod vplivom alkohola. Navedene oblike nasilja se med seboj običajno prepletajo (Filipčič, 2002; Filipčič idr., 2004). To je razvidno tudi pri uporabnicah 2 in 3.

Zanimalo nas je, kako so različne oblike nasilja doživljale uporabnice varne hiše. Pojav nasilja v družini je povezan z različnimi dejavniki, kot so osebni, socialni, situacijski, družbeni in kulturni (Božac Deležan, 1999; Dobnikar in Kozmik, 1999; Robnik idr., 2003; Selič, 2010). Za uporabnico 1 je bila to zelo težka situacija, v kateri je vedno težje živela, saj je že starejša in bolna. Bilo ji je zelo težko, zato se je tudi odločila poiskati pomoč. Uporabnica 2 se je počutila tesnobno, bilo ji je težko. Vse ji je šlo na živce, sama sebi, otroci in vse ostalo. Občutila je tudi bolečino in bila brez svobode. Obenem je bila tudi obupana, prenehala je skrbeti za svoj videz in urejenost. Med uporabnicami so prisotni različni simptomi psihičnih posledic nasilja v družini (Bašič, 2001; Kordič, 2007). Tudi uporabnici 3 je bilo v njeni situaciji težko, nenehno je jokala, saj se je partner izživil nad njo, dokler ni dosegel svojega cilja. Ves čas je doživljala tudi občutke strahu. Ob doživljanju naštetih občutkov, se osebe opišejo kot žrtve nasilja v družini (Kanduč, 2003).

Filipčič (2010) navaja, da veliko žensk ostane v nasilnem odnosu, saj menijo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolg proces, poleg tega pa jih skrbi za otroke ter so finančno odvisne od povzročitelja. Na vprašanje, koliko časa so bile žrtve nasilja v družini, smo ugotovili, da je uporabnica 1 nasilje v družini doživljala veliko časa. Za prijavo nasilja se je odločila šele zdaj, ko je starejša. Uporabnica 2 je bila žrtev nasilja petnajst let. Pri uporabnici 3 pa se je nasilje v družini dogajalo že od začetka skupnega življenja s partnerjem. Le v redkih primerih se žrtve nasilja odločijo za prijavo oziroma za pogovor o nasilju, s katerim bi o

tem koga obvestile (Filipčič, 2010). Kot smo ugotovili, so uporabnice Regijske varne hiše Kras v nasilnem odnosu vztrajale precej časa, preden so se odločile za spremembo. O nasilju v družini običajno ne spregovorijo, saj upajo na spremembe v vedenju povzročitelja ali pa se ga bojijo (Filipčič, 2010).

Ugotovili smo, da so bili vzroki za prijavo nasilja v družini različni med posameznimi uporabnicami Regijske varne hiše Kras. Žrtve nasilja v družini velikokrat prikrijejo vzroke nasilja in boleznih, saj jih je strah povedati, kaj se dogaja (Filipčič, 2010). Glavni razlog za prijavo nasilja pri uporabnici 1 je bil, ko ji mož ni več dajal denarja in je morala s svojo pokojnino preživeti oba. Uporabnica 2 je kot glavni razlog navedla situacijo, v kateri jo je mož prijel za vrat in stisnil ob zid. Pri uporabnici 3 je bil glavni razlog za prijavo nasilja v družini davljenje, hkrati pa tudi partnerjevo trošenje denarja in najemanje dolgov. Eden izmed glavnih razlogov za prijavo nasilja je njegovo stopnjevanje (Filipčič, 2010). Na prijavo nasilja v družini vpliva tudi boljša finančna zmožnost za preživetje ali pa nasilje postane vidno okolici (Lloyd, 1995).

O tem, kakšen pogled imajo strokovni delavci Regijske varne hiše Kras na izbrano temo, smo povprašali strokovne delavke v programih 1, 2 in 3. Strokovna delavka v programih 1 je povedala, da je Regijska varna hiša Kras hiša kot hiša, v kateri vlada domače vzdušje z normalnim življenjskim ritmom. Poudarila je, da je hiša z okolico pod videonadzorom. Poskrbljeno je za varnost v hiši in tajnost lokacije (Gregorič, 2017; Regijska varna hiša Kras, 2018). Strokovna delavka v programih 2 je povedala, da strokovne delavke v programih uporabnic ne dojemajo kot žrtve nasilja, vendar kot osebe, ki so se odločile spremeniti vzorce in način življenja. Strokovna delavka v programih 3 je dodala, da uporabnice dojemajo kot zelo občutljive osebe, še posebno tiste, ki so v odprtem postopku glede otrok.

Strokovna delavka v programih 3 je povedala, da so z uporabnicami v nenehnem kontaktu, saj je vsaka uporabnica individualen primer, zato mora vsaka imeti postavljen okviren program. Uporabnice morajo upoštevati dogovorjene termine kriznih sestankov, na katerih se pogovarjajo o osebnih načrtih za prihodnost, o vzgoji in nasilju ter medosebnih odnosih. Tudi strokovna delavka v programih 2 je poudarila, da je za vse uporabnice Regijske varne hiše Kras obvezna udeležba na kriznih sestankih in upoštevanje dogovorjenih pravil. Izpostavila je, da morajo uporabnice podpisati evidenco odsotnosti za odsotnost, ki je daljša od dvanajstih ur. Ugotovili smo, da so uporabnice dolžne skrbeti ena za drugo, se pogovarjati in kombinirati, kdaj bo katera izmed njih prišla in odšla iz hiše, saj imajo le en ključ vhodnih vrat. Pravila bivanja v Regijski varni hiši Kras zahtevajo upoštevanje skupnih pravil, skrb za gospodinjstvo, vzgojo in varstvo svojih otrok (Gregorič, 2017; Regijska varna hiša Kras, 2018). Nujno pravilo, ki ga morajo upoštevati vse tri strokovne

delavke v programih, je uporaba vikanja. Strokovna delavka v programih 3 je povedala, da se s sodelavkama veliko pogovarjajo o uporabnicah Regijske varne hiše Kras in so pozorne na specifične stvari ter drobna opažanja, saj so jim le ta v pomoč pri delu z uporabnicami in pokazatelj njihovih morebitnih prikritih namer. Ugotovili smo, da morajo biti pozorne tudi na sinove uporabnic, saj se ostale uporabnice hitro počutijo ogrožene, predvsem v primerih, če so fantje višje in močnejše postave. Določena je starostna omejitev za dečke – v varni hiši lahko prebivajo do petnajstega leta starosti (Gregorič, 2017; Regijska varna hiša Kras, 2018).

Strokovna delavka v programih 1 je povedala, da so bile vse uporabnice Regijske varne hiše Kras žrtve psihičnega nasilja. Le to zajema dejanja, do katerih pride zaradi nesoglasij, ki negativno vplivajo na samopodobo, samozavest in samozaupanje (Ženska svetovalnica, 2018). V približno dveh tretjinah primerov je prisotno fizično nasilje, v eni polovici ali več primerov pa gre za ekonomsko nasilje. Med intervjujem s strokovno delavko v programih 1 smo ugotovili, da o spolnem nasilju uporabnice običajno ne govorijo, saj ga mlajše uporabnice minimizirajo, starejše pa o tem nočejo govoriti. Znano je, da je v eni tretjini vseh primerov prisotna tudi ta oblika nasilja. Med to obliko nasilja ne uvrščamo le spolnih odnosov, temveč poznamo več vrst spolnih zlorab (Ženska svetovalnica, 2018). Med spolno nasilje med drugim uvrščamo tudi spolno nadlegovanje, spolno izkoriščanje, poljubljanje, otipavanje, siljenje h gledanju pornografskih vsebin in prisilno razkazovanje genitalij (Repič, 2008). Enako sta povedali tudi strokovna delavka v programih 2 in strokovna delavka v programih 3.

O žrtvah nasilja v družini je strokovna delavka v programih 1 povedala, da so ženske žrtve nasilja v povprečju šest mesecev. V zadnjem letu pa celo nekoliko dlje. Strokovna delavka v programih 2 je o iskanju strokovne pomoči povedala, da se uporabnice različno odločajo za prijavo nasilja, in sicer nekatere poiščejo pomoč že po dveh letih nasilja, druge pa šele po petdesetih letih življenja v nasilnem odnosu. Večina žensk se odloči zapustiti povzročitelja, ko prenehajo minimizirati in zanikati pojav nasilja v družini. Iz nasilnega razmerja odidejo predvsem zaradi strahu, da jih bo partner ubil, zaradi otrok ali ko spoznajo, da se partner kljub obljubam ne bo spremenil (Hoff, 1990; Lloyd, 1995). Strokovna delavka v programih 3 je dodala, da je odločitev za iskanje strokovne pomoči odvisna tudi od same uporabnice in situacije, v kateri se nahaja. Velikokrat jim primanjkuje socialna podpora s strani prijateljev in družine (Filipčič, 2010). Strokovna delavka v programih 1 je dodala, da uporabnice, ki si uredijo življenje, bivajo v varni hiši eno leto, ostale pa v njej preživijo povprečno dva do tri mesece. Nato se vrnejo k povzročitelju ali k novemu partnerju, ki je še hujši od prejšnjega. Strokovna delavka v programih 3 je povedala, da se uporabnice, ki si želijo sprememb v življenju in gledajo dolgoročno, ne podajo hitro v nov partnerski odnos za razliko od ostalih uporabnic.

Strokovna delavka v programih 1 je povedala, da morajo uporabnice same sprejeti odločitev za prijavo nasilja v družini, saj je prekinitev nasilnega družinskega odnosa dolgotrajen proces (Selič, 2006). Center za socialno delo lahko poda prijavo le v primerih, ko gre za nasilje nad otroci. V primeru interveniranja lahko prijavo poda tudi policija. Ugotovili smo, da je bilo v lanskem letu veliko primerov, ko so se uporabnice odločile poiskati pomoč šele ob polnoletnosti svojih otrok. Selič (2006) navaja, da veliko žensk vztraja v nasilnem odnosu vse do polnoletnosti svojih otrok in se šele takrat odloči za spremembo svojega življenja. Strokovna delavka v programih 3 je dodala, da gre v primerih, kjer so poleg ženske tudi otroci, vedno tudi za nasilje nad otroci. Strokovni delavki v programih 1 in 3 sta menili, da ni nikoli prepozno ukrepati. Strokovna delavka v programih 1 je poudarila, da se ženske s prijavo nasilja soočajo na različne načine. V tem času se izmenjujejo obdobja zanikanja, duševnega trpljenja in samoobtoževanja (Selič, 2006). Včasih pride tudi do situacije, ko nočejo podati izjave zaradi ponovnega soočenja s povzročiteljem in podoživljanja nasilja, ki so ga izkusile. Podobnega mnenja je bila tudi strokovna delavka v programih 2. Strokovna delavka v programih 3 je dodala, da nekateri povzročitelji po podani prijavi nasilja v družini postanejo zelo pozorni in nežni do partnerk in jih skušajo prepričati, naj umaknejo prijavo. S prekinitvijo odnosa žrtev ne dobi takoj varnosti in miru (Selič, 2006). Poudarila je, da se v primeru umaknitve prijave zopet ponavlja ista zgodba. Nasilje se lahko izven odnosa nadaljuje ali celo stopnjuje (Selič, 2006).

Strokovna delavka programih 2 je izpostavila tudi aktivnosti, ki jih izvajajo skupaj z uporabnicami Regijske varne hiše Kras. Prirejajo različne tematske delavnice, srečanja, praznovanja in organizirajo različne vrste rekreacije. Izpostavila je tudi nudenje pomoči otrokom, izvajanje gospodinjskih dejavnosti in skrb za opismenjevanje uporabnic. Poleg tega strokovne delavke uporabnicam nudijo številne informacije, psihosocialno oporo in jih spremljajo v različnih postopkih (Gregorič, 2017; Regijska varna hiša Kras, 2018).

5 SKLEPI

Nasilje v družini kot ga označujemo danes, je bilo včasih kulturno sprejemljiv in običajen del zakonske zveze in reševanja problemov med partnerjema (Antić Gaber, Dobnikar in Selišnik, 2009; Erez, 2002). Posamezni avtorji različno opredeljujejo definicijo nasilja v družini. O nasilju govorimo, ko gre za ponavljajoče nasilje med družinskimi člani (Filipčič, 2002; Filipčič, 2010; Plaz in Veselič, 2002). O sami problematiki nasilja v družini se je v Sloveniji začelo govoriti šele konec osemdesetih let prejšnjega stoletja, za kar so zaslužne feministke (Kordič, 2007; Sedmak, 2006). Poudariti moramo, da nasilje v družini ni le zasebni problem, temveč je to družbeni problem. Ozaveščenost o problematiki nasilja v družini je vedno večja, vendar se v Sloveniji te teme še vedno izogibamo in o njej raje ne govorimo.

Namen zaključne naloge je bil raziskati pojav nasilja v družini nad ženskami. Raziskati smo želeli, katere oblike nasilja v družini se izvajajo nad ženskami. Ugotoviti smo želeli, katera je bila najpogostejša oblika nasilja med trenutnimi uporabnicami Regijske varne hiše Kras, kako so nasilno vedenje doživljale uporabnice v hiši in koliko časa so bile žrtve nasilja v družini. Izvedeti smo želeli tudi, kateri so glavni vzroki za prijavo nasilja v družini. Poleg tega smo želeli izvedeti, kakšen pogled imajo na to temo strokovni delavci Regijske varne hiše Kras.

V raziskavi smo ugotovili, da je bilo med vsemi uporabnicami Regijske varne hiše Kras prisotno psihično nasilje. Običajno so uporabnice doživljale tudi fizično nasilje. Po poročanju strokovnih delavk Regijske varne hiše Kras smo ugotovili, da je bilo pri skoraj vseh uporabnicah prisotno psihično nasilje, pri približno dveh tretjinah primerov fizično nasilje, v eni polovici ali več primerov pa je šlo za ekonomsko nasilje. O spolnem nasilju ni zanesljivih podatkov, saj žrtve nasilja o tem nočejo govoriti ali pa ga minimizirajo. Kljub temu je znano, da je ta oblika nasilja prisotna v eni tretjini vseh primerov. Ugotovili smo, da je bila za uporabnice izkušnja doživljanja nasilja v družini zelo težka in tesnobna. Uporabnice Regijske varne hiše Kras so v nasilnem odnosu vztrajale precej časa. Glavni vzroki za prijavo nasilja so bili različni, med drugim davljenje, odvzemanje denarja, trošenje denarja in najemanje dolgov. Strokovne delavke Regijske varne hiše Kras so nam podale svoj pogled na doživljanje žrtev nasilja v družini nad ženskami in nam opisale življenje v Regijski varni hiši Kras.

Zaključna naloga je prispevala predvsem k boljšemu poznavanju pojava nasilja v družini nad ženskami. Omogočila in podala je vpogled v različne oblike nasilja. Ugotovili smo, katere oblike nasilja so bile prisotne pri uporabnicah Regijske varne hiše Kras. Z vključitvijo uporabnic in strokovnih delavcev Regijske varne hiše Kras v raziskavo smo

dobili boljši vpogled v njihovo doživljanje. Omenjeno nam je olajšalo razumevanje žrtev nasilja v družini. Izvedeli smo tudi, kateri so bili glavni vzroki za prijavo nasilja.

V nadaljnjih raziskavah bi morali za boljši vpogled v doživljanje nasilja v družini nad ženskami in o življenju v varnih hišah vključiti več uporabnic varnih hiš ter več strokovnih delavcev. Zanimivo bi bilo vključiti tudi več varnih hiš, ki delujejo na področju celotne Slovenije, saj bi s tem dobili primerjavo med izkušnjami uporabnic različnih varnih hiš po Sloveniji in o njihovem zadovoljstvu z bivanjem v varni hiši ter pogled na to temo z vidika strokovnih delavcev. Izvesti bi morali bolj podrobne intervjuje, ki bi nekoliko natančneje raziskali doživljanje uporabnic.

6 VIRI

Antić Gaber, M., Dobnikar, M. in Selišnik, I. (2009). Gendering Violence against Women, Children and Youth: From NGO's via Internationalization to National States and Back?. V M. Gaber Antić (ur.), *Violence in the EU Examined – Policies on Violence against Women, Children and Youth in 2004 EU Accession Countries*, (str. 17–32). Ljubljana: Faculty of Arts.

Barata, P. C. (2007). Abused women's Perspectives on the Criminal Justice System's Response to Domestic Violence. *Psychology of Women Quarterly*, 31 (2), 202–215.

Bašič, K. (2001). Nasilje v družini – nasilje nad žensko kot varnostni problem. V M. Pagon (ur.), *Dnevi varstvoslovja* (str. 187–197). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.

Božac Deležan, L. (1999). Ko je najnevarnejša institucija zakon, najnevarnejši prostor dom, najnevarnejša oseba partner. V V. Kozmik in M. Dobnikar (ur.), *Strokovna izhodišča s predlogi rešitev za sistemsko ureditev varstva pred nasiljem v družini* (str. 11–15). Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Cheal, D. (2008). *Families in Today's World: a Comparative Approach*. London: Routledge Publications.

Croghan, R. in Miell, D. (1998). Making sense of family conflict: Influences on account making. V R. C. A. Klein (ur.), *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*. New York: Routledge.

Dobash, R. E. in Dobash, R. P. (1998). Violent Men and Violent Contexts. V R. E. Dobash in R. P. Dobash (ur.), *Rethinking Violence Against Women*. London: Sage Publications.

Dobnikar, M. in Kozmik, V. (1999). Predgovor. V V. Kozmik in M. Dobnikar (ur.), *Strokovna izhodišča s predlogi rešitev za sistemsko ureditev varstva pred nasiljem v družini*. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Dutton, D. in Painter, S. L. (1981). Traumatic Bonding: The Development of Emotional Attachments in Battered Women and Other Relationships of Intermittent Abuse. *Victimology: An International Journal*, 7 (4), 139–155.

Erez, E. (2002). Domestic Violence and the Criminal Justice System: An Overview. *Online Journal of Issues in Nursing*, 1. Pridobljeno s

<http://ojin.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/ANAPeriodicals/OJIN/TableofContents/Volume72002/No1Jan2002/DomesticViolenceandCriminalJustice.html>

Erjavec, A. in Murgelj, A. (2010). Reševanje konfliktov in komunikacija v družini. *Panika*, 15 (1), 23–26.

Filipčič, K. (2000). Miti o nasilju v družini. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 51 (3), 197–206.

Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex.

Filipčič, K. (2010). *Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Filipčič, K., Zaviršek, D., Mežnar, Š., Šugman, K., Končina Peternel, M. in Habjan, V. (2004). *Strokovna izhodišča s predlogi rešitev za sistemsko ureditev varstva pred nasiljem v družini*. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti.

Garner, J. in Fagan, J. (1997). Victims of Domestic Violence. V R. C. Davis, A. J. Lurigio in W. G. Skogan (ur.), *Victims of Crime*, 2. izdaja (str. 45–85). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Giles – Sims, J. (1998). The Aftermath of Partner Violence. V J. Jasinski in L. M. Williams (ur.), *Partner Violence: A Comprehensive Review of 20 Years of Research*. London Sage Publications.

Gregorič, A. (2017). *Regijska varna hiša Kras: Center za socialno delo Sežana*. Sežana: Regijska varna hiša Kras, CSD Sežana.

Gordon, L. (1989). *Heroes of Their Own Lives: The Politics and History of Family Violence*. London: Virago.

Hoff, L. (1990). *Battered Women as Survivors*. New York: Routledge.

Hoyle, C. in Sanders, A. (2000). Police Response to Domestic Violence: From Victim Choice to Victim Empowerment?. *British Journal of Criminology*, 40 (1), 14–36.

Johnson, B., Li, D. in Websdale, N. (1998). Florida Mortality Review Project: Executive Summary. V American Bar Association, *Legal Interventions in Family Violence: Research Findings and Policy Implications* (str. 40–42). Washington: U. S. Department of Justice.

Johnson, N. (1995). Domestic Violence: An Overview. V P. Kingston in B. Penhale (ur.), *Family Violence and the Caring Professions*. London: MacMillan.

Kanduč, Z. (2002). Vprašanje (so)odgovornosti pri intimnih viktimizacijah in »zločinih brez žrtve«. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 53 (4), 337–351.

Kanduč, Z. (2003). Žrtve in viktimizacije v viktimološki in družbenokritični perspektivi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 54 (1), 23–40.

Kashani, J. H. in Allan, W. D. (1998). *The Impact of Family Violence on Children and Adolescents*. London: Sage Publications.

Kordič, B. (2007). Etiologija, dinamika in posledice nasilja v družini. *Socialna pedagogika*, 11 (4), 429–452.

Lloyd, S. (1995). Social Work and Domestic Violence. V P. Kingston in B. Penhale (ur.), *Family Violence and the Caring Professions*. London: MacMillan.

Maslow, A. (1943). A theory on human motivation. *Psychological Review*, 50 (4), 370–396.

Mertens, W. (1974). *Erziehung zur Konfliktfähigkeit*. München: Ehrenwirth.

Murgel, S. (2010). Nasilje v družini z vidika dejavnosti centrov za socialno delo. V A. Dvoršek in L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 115–130). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Newman, D. M. (1999). *Sociology of Families*. New Delhi: Pine Forge Press.

Noller, P., Feeney, J. A., Sheehan, G. in Peterson, C. (2000). Marital conflict patterns: Links with family members' perceptions of one another. *Personal Relationships*, 7 (1), 79–94.

Pahl, J. (1995). Health Professionals and Violence Against Women. V P. Kingston in B. Penhale (ur.), *Family Violence and the Caring Professions*. London: MacMillan.

Pečar, J. (1984). Žrtve nasilja med zakonci. *Teorija in praksa*, 21 (9), 912–930.

Plaz, M. in Veselič, Š. (2002). Nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki v družini. V K. Aničič, D. Lešnik Mugnaioni, M. Plaz, N. Vanček, T. Verbnik Dobnikar, Š. Veselič in K. Zabukovec Kerin (ur.), *Nasilje – Nenasilje: Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol* (str. 123–147). Ljubljana: i2.

Puhar, A. (2004). *Prvotno besedilo življenja: oris zgodovine otroštva na Slovenskem v 19. stoletju*. Ljubljana: Studia humanitatis.

Regijska varna hiša Kras. Pridobljeno na <http://www.vhkras.si/>

Repič Slavič, T. (2008). *Nemi kriki spolne zlorabe in novo upanje*. Celje: Društvo Mohorjeva družba.

Robnik, S., Skornšek – Pleš, T. in Veselič, Š. (2003). *Nasilje nad ženskami v družini – analiza stanja*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo, Strokovni svet za problematiko nasilja.

Sack, E. J. (2004). Battered Women and the State: The Struggle for the Future of Domestic Violence Policy. *Wisconsin Law Review*, 6, 1657–1740.

Sedmak, M. (2006). Nasilje v družinah. V T. Rener, M. Sedmak, A. Švab in M. Urek (ur.), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 163-190). Koper: Annales.

Sedmak, M. in Kralj, A. (2006). Nevarna zasebnost – nasilje v družinah v Sloveniji. *Družboslovne razprave*, 22 (53), 93–110.

Selič, P. (2006). Pravica ne biti žrtev nasilja. V J. Balažic in P. Kornhauser (ur.), *Zloraba in nasilje v družini in družbi XII. spominsko srečanje akademika Janeza Milčinskega* (str. 9–21). Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete.

Selič, P. (2010). Dejavno odkrivanje in pogostnost nasilja v družini: podatki in osnova za sodelovanje med strokami. V A. Dvoršek in L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 31–44). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Selič, P., Pesjak, K., Kopčavar Guček, N. in Kersnik, J. (2008). Dejavniki, ki povečujejo možnost nasilja v družini in iskanje pomoči pri zdravniku družinske medicine. Pilotna študija o nasilju v družini. *Zdrav Vestn*, 77 (8), 505–510.

Smith, D. (1995). *Criminology for Social Work*. London MacMillan.

Šelih, A. (1993). Odziv kazenskega pravosodja na nasilje v družini. *Pravna praksa*, 12 (5-6), 32–33.

Theodossopoulou, M. in Theodossopoulou-Papalois, V. (1998). The discourse of philotimo and conflict resolution in an urban Greek family: A psychosocial approach. V R. C. A. Klein (ur.), *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*. New York: Routledge.

Wolfe, D. A. in Jaffe, P. (1991). Child abuse and family violence as determinants of child psychopathology. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 23 (3), 282–299.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini /ZPND/ (2008). Uradni list RS, št. 16 (1.2.2008). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/84974>

Ženska svetovalnica. Pridobljeno na <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/nasilje-nad-zenskami>

PRILOGE

Priloga 1: Intervju z uporabnicami Regijske varne hiše Kras

Pozdravljeni!

Sem Gaja Ivančič, študentka UP Farnit v Kopru – smer Biopsihologija. V študijskem letu 2017/18 obiskujem tretji letnik dodiplomskega programa Biopsihologija. Za pisanje zaključne naloge sem si izbrala temo Nasilje v družini nad ženskami. V predogled Vam pošiljam okvirna vprašanja za izvedbo polstrukturiranega intervjuja z uporabnicami in s strokovnimi delavci Regijske varne hiše Kras. Intervju bi rada izvedla s tremi uporabnicami in tremi strokovnimi delavci. Prosila bi vas za dovoljenje za snemanje intervjuja. Zaradi lažje interpretacije bi le tega zvočno posnela. Poskrbljeno bo za popolno anonimnost vseh udeležencev. Transkript zvočnih posnetkov bo uporabljen zgolj v namene pisanja zaključne naloge, zvočni posnetki pa bodo po uporabi uničeni.

Hvala za Vašo pomoč.

INTERVJU Z UPORABNICAMI REGIJSKE VARNE HIŠE KRAS

- 1.) Prosila bi Vas, če mi lahko na kratko opišete Vašo situacijo nasilja v družini?
- 2.) Za kakšno vrsto nasilja je šlo, nad kom se je izvajalo in koliko časa?
- 3.) Kako ste vse to doživljali?
- 4.) Po kolikšnem času se ste se odločili prijaviti nasilje v družini in poiskati pomoč?
- 5.) Ali ste se sami odločili za prijavo nasilja v družini oziroma Vas je k temu spodbudil kdo drug?
- 6.) Kateri so glavni razlogi, da ste se odločili za prijavo nasilja?
- 7.) Kako ste se počutili ob prijavi nasilja v družini?
- 8.) Ali ste kdaj obžalovali prijavo nasilja v družini?
- 9.) Zanima me, kakšno je vaše počutje v varni hiši? Ali se počutite varne in zaščitene?

Priloga 2: Intervju s strokovnimi delavci Regijske varne hiše Kras

Pozdravljeni!

Sem Gaja Ivančič, študentka UP Farnit v Kopru – smer Biopsihologija. V študijskem letu 2017/18 obiskujem tretji letnik dodiplomskega programa Biopsihologija. Za pisanje zaključne naloge sem si izbrala temo Nasilje v družini nad ženskami. V predogled Vam pošiljam okvirna vprašanja za izvedbo polstrukturiranega intervjuja z uporabnicami in s strokovnimi delavci Regijske varne hiše Kras. Intervju bi rada izvedla s tremi uporabnicami in tremi strokovnimi delavci. Prosila bi vas za dovoljenje za snemanje intervjuja. Zaradi lažje interpretacije bi le tega zvočno posnela. Poskrbljeno bo za popolno anonimnost vseh udeležencev. Transkript zvočnih posnetkov bo uporabljen zgolj v namene pisanja zaključne naloge, zvočni posnetki pa bodo po uporabi uničeni.

Hvala za Vašo pomoč.

INTERVJU S STROKOVNIMI DELAVCI REGIJSKE VARNE HIŠE KRAS

- 1.) Prosila bi Vas, če mi lahko opišete, kako se sami soočate z delom z osebami, ki so žrtve nasilja v družini (z uporabnicami varne hiše)?
- 2.) Kako kot strokovni delavci dojemate uporabnice varne hiše?
- 3.) Katera oblika nasilja v družini nad ženskami je najpogostejša med uporabnicami Regijske varne hiše Kras?
- 4.) Koliko časa so bile v povprečju uporabnice žrtve nasilja v družini?
- 5.) Kdo običajno poda prijavo nasilja v družini nad ženskami (same uporabnice, njihovi prijatelji, sorodniki ali kdo drug)?
- 6.) Koliko časa povprečno potrebujejo uporabnice preden poiščejo strokovno pomoč in so nastanjene v varno hišo?
- 7.) Ali menite, da žrtve nasilja v družini prepozno ukrepajo in poiščejo strokovno pomoč? Zakaj menite, da je tako?
- 8.) S čim vse se soočajo ženske, ko podajo prijavo o nasilju v družini?
- 9.) Kaj menite, ali se uporabnice varne hiše v njej počutijo varne in zaščitene?